

پژوهش‌های اکتشافی (Explorative research)

هنگامی انجام می‌پذیرد که ابعاد کلی آن پدیده روشن نباشد و پژوهشگر در صدد درک ابعاد کلی آن پدیده است و در نتیجه اقدام به پژوهش اکتشافی می‌نماید.

پژوهش‌های پیمایشی (Survey research)

به منظور سنجش نگرش انسانها و گروه‌های انسانی انجام می‌پذیرد. پژوهشگر از جامعه و یا نمونه‌ای از جامعه و بوسیله پرسشنامه، نگرش را نسبت به متغیر یا متغیرهای خاص می‌سنجد.

پژوهش‌های میدانی (Field Study)

در این دسته از پژوهش‌ها، پژوهشگر شخصا در عرصه یا میدان حضور پیدا می‌کند. ابزار پژوهش مشاهده است و چنانچه لازم باشد سوالاتی مطرح گردد از چکلیست استفاده می‌کند. شرط انجام صحیح این پژوهش آن است که وجود پژوهشگر در عرصه به عنوان یک عامل خارجی تلقی نگردد.

پژوهش‌های همبستگی (Correlative research)

پژوهشگر در صدد یافتن رابطه احتمالی بین دو یا چند متغیر است.

پژوهش‌های نسلی (Cohort research)

بیشتر، جامعه شناسان از این پژوهش استفاده می‌کنند. نسل یک دوره پنج ساله می‌باشد. در مطالعه به هیچ عنوان سه نسل اولیه در مطالعه نسلی بکار برده نمی‌شوند، یعنی از صفر تا ۱۴ سال چون از نظر اجتماعی شکل نگرفته و تحت تاثیر خانواده می‌باشند. پژوهش‌های نسلی به صورتهای زیر انجام می‌پذیرد:

- مقایسه گروهی از یک نسل با گروه دیگر از همان نسل
- مقایسه دو گروه از دو نسل نسبت به پدیده خاص
- مطالعه بر روی افراد یک نسل با خود این افراد در یک دوره نسلی دیگر (مانند: ایدئولوژی افراد ۲۰ تا ۲۵ ساله و نظر همان افراد بعد از ۳۰ سال)

انسان اسیر و زندانی معیارها و باورهایی است که عمری بر ذهنش نقش بسته و ریشه در تاریخ و فرهنگ او دارد.

پژوهش‌های تطبیقی (Comparative research)

پژوهش‌های تطبیقی اهمیت بسیاری داشته، مخصوصاً برای پژوهشگرانی که می‌خواهند طراحی مدل داشته باشند. در مطالعه تطبیقی سه سوال اساسی مطرح است:

۱- Why these paradigms?

دلایل انتخاب پارادایم‌ها یا پدیده‌های مورد مقایسه را ارایه می‌دهیم. نکته مهم این است که در دیگر انواع پژوهش‌ها، جامعه وجود دارد که از آن نمونه‌گیری می‌کنیم که این نمونه به جامعه تعمیم پیدا می‌کند. در پژوهش‌های تطبیقی نه جامعه وجود دارد و نه نمونه. این پارادایم‌ها می‌توانند کشورها، گروه‌ها، انسانها، حیوانات، جمادات، قاره‌ها و هر چیز دیگری باشند. در مطالعه تطبیقی تعمیم وجود نداشته و به جای آن تخصیص صورت می‌پذیرد.

باید جامعه علمی را قانع ساخت که با کدام معیار یا معیارهایی این پارادایم‌ها انتخاب شده‌اند.

مثال: مطالعه تطبیقی نظام حکومتی مصر، ترکیه و ایران. برای جوابگویی به سوال اول، یعنی علت انتخاب این سه کشور می‌توان چنین عللی را بیان داشت: اسلامی بودن هر سه کشور، قدمت تاریخی، محل قرار گیری در خاور میانه، جمعیت هر سه کشور و حضور هر سه کشور در جرگه پیشرفته‌ترین کشورهای جهان سوم.

۲- With which index?

معیارهایی را که می‌خواهیم با آنها پارادایم‌ها یا پدیده‌های منتخب را مورد قضاوت قرار دهیم تعیین می‌کنیم. در اینجا شاخص‌ها و معیارهای مشترک در خصوص تمامی موارد مورد مطالعه انتخاب می‌گردد تا توسط آنها تحلیل موقعیت (Situation analysis) صورت پذیرد.

۳- With which methods?

در اینجا به کمک ماتریس پژوهش تطبیقی رابطه بین پارادایم‌ها (مولفه‌های اصلی مقایسه) و معیارهای قضاوت یا واحدهای مقایسه، تصویر روشنی از پارادایم‌های انتخابی ایجاد می‌کنیم.

		پارادایم‌ها					I
		A	B	C	D	E	
شاخص‌ها	a						
	b						
	c						
	d						

